VIIES PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2026
Rm 2:1–11 (2Sm 12:1–10.13; Jh 8:2–11)

1 Seepärast, oh kohut mõistev inimene, ole sa kes tahes: sa ei saa ennast vabandada, sest milles sa teise üle kohut mõistad, selles mõistad sa süüdi iseenese! Sina, kes sa mõistad kohut, teed ju sedasama!

2 Ent me teame, et Jumal mõistab tõtt mööda kohut nende üle, kes niisuguseid asju teevad.

3 Sina aga, oh inimene, kes sa kohut mõistad nende üle, kes niisuguseid asju teevad, ja teed ise sedasama – kas sa arvad, et pääsed Jumala kohtuotsusest?

4 Või suhtud sa üleolevalt Tema helduse ja sallivuse ja pika meele rohkusesse ega saa aru, et Jumala heldus tahab sind juhtida meelt parandama?

5 Sa talletad endale viha oma kanguse ja pöördumata südamega Jumala viha ja õiglase kohtumõistmise ilmumise päevaks,

6 kes tasub igaühele tema tegude järgi:

7 igavest elu küll neile, kes püsiva heategemise kaudu taotlevad kirkust ja au ja kadumatust,

8 ent viha ja raevu neile, kes on isemeelsed ja tõele sõnakuulmatud, aga kuulekad ülekohtule.

9 Ahistus ja kitsikus tuleb igale inimhingele, kes teeb kurja, juudile esmalt ja siis kreeklasele,

10 aga kirkus, au ja rahu igaühele, kes teeb head, juudile esmalt ja siis kreeklasele.

11 Sest Jumala juures pole erapoolikust.

> Seepärast pole sul vabandust, oh inimene – ühelgi, kes mõistab kohut –, sest selles, milles sa mõistad kohut teise üle, mõistad sa süüdi iseenda, sa tegeled ju samade asjadega, sina, kes sa kohut mõistad. Me teame aga, et Jumala kohtumõistmine on kooskõlas tõega nende üle, kes selliste asjadega tegelevad. Aga kas sina, kes sa selliste asjadega tegelejate üle kohut mõistad – ja neid samu asju teed –, arvad, et saad pakku Jumala kohtumõistmise eest? Või mõtled Sa üleolevalt Tema helduse ja pikameelsuse ja kannatlikkuse rikkusest, mõistmata, et Jumala heldus juhib sind meeleparandusele? Oma kangekaelsuse ja meeleparanduseta südame poolest kuhjad sa aga endale kokku viha – viha ja Jumala õiglase kohtumõistmise avalikuks saamise päevaks, kes tasub igaühele tema tegude kohaselt – püsiva heategemise varal au ja austuse ja hävimatuse nõutajaile küll igavese eluga, ent neile, kes isekad ja sõnakuulmatud tõele – küll aga ülekohtule –, viha ja surmava raevuga, ahistuse ja kitsikusega igale kurja tegevale inimhingele, juudile esmalt ja kreeklasele, au ja austuse ja rahuga aga igale head tegijale, juudile esmalt ja kreeklasele. Jumala juures ei ole ju näo järgi vahetegemist.

Sissejuhatus

Apostel Pauluse Kiri roomlastele on kirjutatud[1] ilmselt aastal 56 (või selle paiku) Kreekas, tõenäoliselt Korintoses, mis oli Pauluse Kreeka-misjoni keskuseks. Tegemist oli apostli kolmanda misjonireisiga, mille käigus ta kogus muuhulgas annetusi Jeruusalemma koguduse tarvis (vt nt Rm 15:25jj). Pauluse plaan oli pärast annetuste kohaletoimetamist reisida Hispaaniasse, külastades teel ka Roomat (Rm 15:24.28).

Kiri roomlastele näitab, et kristlus oli selle kirjutamise ajaks juba Rooma jõudnud – millal, selle kohta andmed puuduvad, kuna kõnealune kiri ongi varaseim säilinud tunnistus kristliku koguduse olemasolust Roomas.

Traditsiooniliselt nähakse Rooma kirjas Pauluse õpetuse või kuulutuse kokkuvõtlikku esitlust, end seejuures tuleb märkida, et tegemist ei ole kõikehõlmava ülevaatega, kuna mitmed teistes kirjades käsitletud olulised teemad puuduvad kas täielikult või on antud edasi väga lühidalt. Paulus kirjutab roomlastele nii enda kui oma kirja esmaste adressaatide seisukohalt olulisimast.

Talle endale oli tähtis tutvustada Rooma kristlastele iseennast ja oma õpetust ning valmistada ette pinnast edasisele kuulutustööle. Paulus isegi otsekui vabandab Rooma kristlaste ees, ja seda kahel põhjusel: esiteks seetõttu, et ta ei ole juba varem nende juurde jõudnud, ei isiklikult ega kirjasõna kaudu (Rm 1:9–15), teiseks aga seetõttu, et neile kirjutamine ja plaanitav nende juurde tulemine näib olevat vastuolus tema põhimõttega «mitte kuulutada evangeeliumi seal, kus Kristust juba on nimetatud», et mitte ehitada «teiste poolt pandud alusele» (Rm 15:20).

Paulus ei taha näida pealetükkivana, pigem kutsub ta üles üksteise vastastikusele usus kinnitamisele: «Ma ju igatsen teid näha, et ma võiksin teile jagada mõnda vaimulikku andi teie kinnituseks, see aga tähendab: teie keskel leida üheskoos julgustust mõlemapoolse usu, teie ja minu oma varal.» (Rm 1:11j)

Kiri näitab, et apostlile olid teada ka Rooma koguduse probleemid, võib-olla isegi teatav lõhestatus, tõenäoliselt juutidest ja endistest paganatest kristlaste vahel. Seepärast näitab ta juba kirja alguses, et Jumala ees ei ole süüdi mitte ainult paganad, vaid ka juudid – isegi rohkem kui esimesed, kuna neile on antud Seadus ja nad on õppinud tundma Jumala tahtmist, ent siiski selle vastu eksinud. Vastukaaluks kutsub Paulus endistest paganatest kristlasi arvestama juutidega, kellele võib saada komistuskiviks endiste paganate suhteline vabameelsus mõningate kommete või kvaasireligioossete tavade puhul (vt Rm 14 arutelu söömise üle).

---

[1] Rooma kirja otseseks kirjapanijaks ei olnud mitte Paulus ise, vaid Tertius, kellele Paulus oma sõnumi dikteeris (Rm 16:22).

Kirja keskosa moodustavad kolm peatükki (Rm 9–11) käsitlevad põhjalikult Iisraeli ja kristliku koguduse vahekorda, kusjuures siin tuleb teravalt esile valu, millega Paulus vaatab oma rahvus- ja endiste usukaaslaste peale: «Ma räägin tõtt Kristuses, ma ei valeta, minu kaastunnistaja on mu südametunnistus Pühas Vaimus, et mul on suur kurbus ja südamel lakkamatu valu, sest ma sooviksin pigem ise olla neetud ja Kristusest lahutatud oma vendade heaks, kes on mu veresugulased, kes on iisraellased, kelle päralt on lapseõigus ja kirkus ja lepingud ja seadustik ja jumalateenistus ja tõotused, kelle päralt on esiisad ja kelle seast Kristus on ihu poolest.» (Rm 9:1–5)

Pauluse vastus küsimusele, miks Iisrael on Kristuse tagasi lükanud ja kas Jumal on seepärast oma rahva hüljanud, on, et selle kõige tõelist põhjust teab üksnes Jumal, kelle nõuandjaks inimene ei peaks kippuma, ent selleski on varjul rõõmusõnum, kuna see annab paganaile võimaluse kuulda evangeeliumi ja saada päästetud, ning küllap Jumal kord pöörab taas ka Iisraeli südame ja saatuse.

Rooma kirja ülesehitus on üldjoontes järgmine:

1:1–17	sissejuhatus, tervitus, Kristuse evangeeliumi sõnastamine kirja peateemana;
1:18–2:20	Jumala õigus ja inimeste süü;
2:21–7:25	õigeksmõistmine usu läbi, lunastus ja lepitus Kristuses;
8:1–39	elu Kristuses ja Tema Vaimus;
9:1–11:36	Iisrael ja paganad;
12:1–15:13	lunastatute uus elu Kristuses;
15:14–16:27	kokkuvõte, lõpusõnad, tervitused, lõpuülistus.

Kiri roomlastele ei ole Pauluse esimene kiri, kuid on oma kaalukuse tõttu paigutatud tema kirjade hulgas alati esimesele kohale. Rooma kirja keskse sõnumi võib võtta kokku sõnadega: «Sest Jumal on kõik inimesed kinni pannud sõnakuulmatuse alla, et kõikide peale halastada.» (Rm 11:32)

Keelelisi märkuseid

Kohut mõistev – ὁ κρίνων – sõna κρίνω tähendab «eraldama», «eristama», «[välja] valima», «läbi katsuma», «hinnangut andma», «kohut mõistma (kohtuotsust langetama)», ka «hukka mõistma».

Mõistad sa süüdi – κατακρίνεις – sõna κατακρίνω tähendab «süüdi mõistma», «hukkamise vääriliseks tunnistama», «surma mõistma».

Teed – πράσσεις – sõna πράσσω tähistab eeskätt millegi regulaarset tegemist, millegagi tegelemist, millegi harrastamist või teostamist.[2]

---

[2] Siit tuleneb ka sõna πρᾶξις – «tegu», «tegemine», «teguviis», «tegutsemisviis», «praksis».

Mõistab…kohut – sõna κρίμα – «kohtumõistmine» – tuleneb verbist κρίνω – «eraldama», «eristama», «[välja] valima», «läbi katsuma», «hinnangut andma», «kohut mõistma (kohtuotsust langetama)», ka «hukka mõistma».

Tõtt – ἀλήθειαν – sõna ἀλήθεια – «tõde» – koosneb eitavast eesliitest α ja verbist λανθάνω – «varjul olema», «peidetud/tundmatu olema».[3]

Teed – ποιῶν – sõna ποιέω tähendab «tegema», «teostama», ka «looma».[4]

Arvad – λογίζῃ – sõna λογίζομαι – «arvestama» (ka rahaliselt), «mõtlema», «kaalutlema», «[millekski/kellekski] pidama», «arvama» – tuleneb sõnast λόγος – «sõna», «kõne», «mõiste», ka «arusaam», «arvestus», «mõtisklus», «läbi- (või järele-) mõtlemine».

Pääsed – ἐκφεύξῃ – sõna ἐκφεύγω tähendab «ära põgenema», «põgenema pääsema», «pagema», «pakku pääsema». Siin on see sõna tuleviku ajavormis, viidates nõnda tulevasele, viimsepäeva kohtumõistmisele.

Kohtuotsusest – τὸ κρίμα – «kohtumõistmisest», «kohtumõistmise eest».

Helduse – τῆς χρηστότητος – sõna χρηστότης[5] – «heldus», «leebus», «lahkus» – tuleneb verbist χράομαι – «laenama».

Sallivuse – τῆς ἀνοχῆς – sõna ἀνοχή tuleneb verbist ἀνέχω – sõnasõnalt «alal hoidma» või «tagasi hoidma», ka «ülal pidama» ja «vastu pidama» – ning tähendab «pikameelsus», «kannatlikkus», «taluvus», ka «sallivus».[6]

Pika meele – τῆς μακροθυμίας – sõna μακροθυμία tähendab sõnasõnalt «pikk kannatus», s.t «kannatlikkus», ka «pikameelsus».

Meelt parandama – εἰς μετάνοιάν – sõnasõnalt: «meeleparandusse» või «meeleparandusele». Sõna μετάνοια – «meeleparandus» – tähistab eeskätt kahetsusest tulenevat valmisolekut nii oma mõtte- kui eluviisi otsustavalt muuta.

---

[3] See tähendab, et tõde on kreeka keeles ja meeles miski, mis on ilmselge, vastuvaidlematult äratuntav.

[4] Muuhulgas on siit pärit ka sõna ποίημα – «teos», «poeem» –, nt Ef 2:10: «Sest meie oleme Tema teos…», mida võiks tõlkida ka: «Meie oleme Tema loome…» või: «Meie oleme Tema poeem…»

[5] Võib-olla on selle sõna kasutamisel peetud siin silmas ka kõlalist sarnasusest sõnaga Χριστός – «Kristus», «Võitu», «Messias».

[6] Paulus ei pea siin silmas mitte seda, nagu Jumal salliks pattu, vaid Jumala pikka meelt, millega Ta justkui «paneb pausile» pattude eest ette nähtud karistuse, et anda inimestele meeleparanduse võimalus.

Pöördumata – ἀμετανόητον – sõna ἀμετανόητος tähendab «meeleparanduseta», «meelt parandamata», «kahetsuseta», «kahetsematu».

Südamega – καρδίαν – sõna καρδία – «süda» – tähistab piltlikult n-ö sisemist inimest, s.t eneseteadvust, eriti hinge ja vaimu keskmena, mõtete, tunnete, soovide, igatsuste, püüdluste «asupaigana», elujõu ja tahte allikana.

Talletad – θησαυρίζεις – sõna θησαυρίζω – «[varandust] kokku koguma», «[aardeid] kokku kuhjama» – tuleneb sõnast θησαυρός – «varandus», «aare», «varakamber».

Ilmumise – ἀποκαλύψεως – sõna ἀποκάλυψις – «ilmutus», «ilmumine», «avalikuks saamine» – tuleneb verbist ἀποκαλύπτω – «ilmutama», «avaldama», «teatavaks tegema» –, mis tähendab sõnasõnalt – nagu ka ladina *revelo* – «katet eemaldama».

Tasub – ἀποδώσει – sõna ἀποδίδωμι tähendab «tagasi andma», «[võlga] tasuma», «ära/tagasi maksma», ka «hüvitama».

Tegude – τὰ ἔργα – sõna ἔργον tähendab «tegevus», «ettevõtmine», «töö», «[teatava töö teostamiseks] tehtav».

Igavest – αἰώνιον – sõna αἰώνιος kasutatakse eeskätt ilma alguse ja lõputa olemise kohta, ent see võib tähistada ka ajastut kui teatud terviklikku (ja enamasti inimlikult mõõtmatut) ajavahemikku.

Püsiva – ὑπομονὴν – sõna ὑπομονή tähendab «püsivus», «kindlameelsus», «vastupidavus».

Taotlevad – ζητοῦσιν – sõna ζητέω tähendab «otsima», «taotlema», «[taga] nõudma», «nõutama», «nõudlema».

Kirkust – δόξαν – sõna δόξα tuleneb verbist δοκέω – «arvama», «mõtlema», «[kellestki midagi] pidama» – ja tähendab «arvamus», «hinnang», tähistades sellest tulenevalt ka kellegi väärikust, auväärsust, hiilgust, sära, majesteetlikkust, aulisust.

Au – τιμὴν – sõna τιμή tähendab siin «[kellelegi osutatav] austus».

Isemeelsed – ἐξ ἐριθείας – sõna ἐριθεία tähistab enda teistest ettepoole asetamist, isekust, enesekesksust, oma mina ümber keerlemist[7], ka intrigaanlust.

Ahistus – sõna θλῖψις tähendab «ahistus», «katsumus», «surutis».

---

[7] Vrd ἐριθεύω – «[lõnga] ketrama».

Inimhingele – ψυχὴν ἀνθρώπου – sõna ψυχή tähendab «hing», ka «elujõud», «elu».

Rahu – sõna εἰρήνη tähistab nii rahu vastandina sõjale, kui ka üldist heaolu, üksmeelt, harmooniat.

Erapoolikust – sõna προσωπολημψία koosneb sõnadest πρόσωπον – «pale», «nägu» – ja λαμβάνω – «võtma» – ning tähistab näo järgi vahetegemist, s.t kellegi meelevaldset ja erapoolikut eelistamist kellelegi teisele.

Sisuline analüüs

Apostel Paulus näitab Rooma kirjas väga selgelt, et Jumala ja Tema ees omatava (või mitte omatava) õiguse seisukohalt ei ole mingit vahet, kas tegemist on juutide või paganatega, vaid «kõik on pattu teinud ja ilma jäänud Jumala kirkusest ning mõistetakse õigeks Tema armust päris muidu, lunastuse kaudu, mis on Kristuses Jeesuses» (Rm 3:23j). Seda põhjapanevat tõdemust kasutab Paulus kahesuunaliselt: ühelt poolt näitab ta seeläbi, et juutidel ei ole Jumala ees mingit suuremat õigust kui paganatel, teisalt aga rajab ta sellele kogu oma sõnumi inimese armust õigeksmõistmisest, mille osaliseks saavad kõik, kes usuvad Kristusesse ja Temas teostunud lunastusse.

Pärast sissejuhatust, tervitust ja kirja eesmärgi selgitamist[8] sõnastab Paulus lühidalt selle, mida ta nimetab evangeeliumiks – heaks sõnumiks Jeesusest Kristusest: «Sest ma ei häbene evangeeliumi, see on ju Jumala vägi päästeks igaühele, kes usub, juudile esmalt ja siis kreeklasele. Sest Jumala õigus on ilmunud evangeeliumis usust usku, nii nagu on kirjutatud: «Aga õige jääb usust elama.»» (Rm 1:16j) Sellele järgneb karm reaalsuskontroll, mis näitab, et neid, keda võiks nimetada õigeks… ei ole: kuigi «see, mida teatakse Jumalast, on nende keskel avalik, Jumal on seda neile avaldanud» (Rm 1:19), ei ole inimesed Jumalat tundes Teda ülistanud ega tänanud, vaid «on oma arvamustega jooksnud tühja ning nende mõistmatu süda on jäänud pimedaks» (Rm 1:21), nad on «Jumala tõe vahetanud vale vastu» (Rm 1:25) ning on «tulvil igasugust ülekohut, kurjust, ahnust ja tigedust» (Rm 1:29). Nad teavad, et «need, kes selliseid asju teevad, on surma väärt, kuid ei tee seda mitte üksnes ise, vaid tunnevad head meelt neist, kes nii teevad» (Rm 1:32).

Ülekohus ja kõlvatus, mida Paulus Rooma kirja esimeses peatükis inimkonna olukorra iseloomustamiseks kirjeldab, ongi see, millele viitab teise peatüki alguses seisev sõna «seepärast»: mitte keegi ei saa ennast vabandada, kõige vähem need, kes inimeste pattu ja ülekohut, kogu inimkonna allakäiku, selgelt näevad ja selle hukka mõistavad, sest kuna «ei ole õiget, ei ühtainsatki» (Rm 3:10), vaid «kõik on kaldunud kõrvale, üheskoos

[8] «Ma ju igatsen teid näha, et ma võiksin teile jagada mõnda vaimulikku andi teie kinnituseks, see aga tähendab: teie keskel leida üheskoos julgustust mõlemapoolse usu, teie ja minu oma varal.» (Rm 1:11j)

kõlbmatuks muutunud» (Rm 3:12), siis mõistavad need, kes teiste üle kohut mõistavad, ka iseennast süüdi ja surma.

Sõnad «oh kohut mõistev inimene, ole sa kes tahes» ei ürita neid, kes taolisel taunitaval viisil toimivad, kuidagi teiste hulgast esile tuua, vaid käivad absoluutselt iga inimese kohta. Just sellepärast pöördub Paulus siin oma lugejate poole sina-vormis, nõnda nende täielikule tähelepanule apelleerides ja igaüht omaenda südamesse vaatama ärgitades. Sellest tunnistab ka retooriline hüüatus ὦ ἄνθρωπε – «Oh inimene!» –, mida võiks tõlkida ka: «Sina – jah, just sina seal!» Paulus peab silmas *kõiki* – πᾶς – inimesi.

Paulus viitab Rooma kirja teises peatükis korduvalt esimeses peatükis öeldule: teiste üle kohut mõistev inimene ei saa ennast vabandada, nii nagu tal ei ole ühtegi vabandust sellele, et Jumala tahet tundes ei ole ta seda järginud (vrd Rm 1:20). Ning kui Jumal mõistab kohut «tõtt mööda» (Rm 2:2), siis need, kelle üle Ta kohut mõistab, hoiavad tõde «ülekohtu kammitsais» (Rm 1:18) ning on «Jumala tõe vahetanud vale vastu» (Rm 1:25). Veel kord: mingit vabandust ei ole, nii nagu «ei ole õiget, ei ühtainsatki… ei ole, kes teeb head, ei ühtainsatki» (Rm 3:10.12).

Need, kes teiste üle kohut mõistavad, ei eksi aga mitte ainult seeläbi, et nad ei näi taipavat, et seda tehes mõistavad nad hukka ja surma ka iseennast, vaid veelgi enam seetõttu, et nad usurpeerivad ainuüksi Jumalale kuuluva kohtumõistmise õiguse ja meelevalla. Lisaks näivad nad ennast petvat kujutelmaga, nagu võiksid nad Jumala kohtumõistmise eest põgeneda, pakku pääseda: «Sina aga, oh inimene, kes sa kohut mõistad nende üle, kes niisuguseid asju teevad, ja teed ise sedasama – kas sa arvad, et pääsed[9] Jumala kohtuotsusest?» (Rm 2:3)

Tegemist ei ole pelgalt eksimusega, vaid kirjeldamatu ülekohtuga Jumala suhtes, kes on «armuline ja halastaja, pika meelega ja rikas heldusest» (Jl 2:13), kes «lepitab pahateod ega tule hävitama, vaid võtab sagedasti tagasi oma viha ega lase kogu oma vihaleeki tõusta» (Ps 78:38). Paulus küsib: «Või suhtud sa üleolevalt Tema helduse ja sallivuse ja pika meele rohkusesse ega saa aru, et Jumala heldus tahab sind juhtida meelt parandama?» (Rm 2:4) On tõsi, et «Jumala viha ilmub taevast inimeste igasuguse jumalakartmatuse ja ülekohtu vastu, nende vastu, kes tõde hoiavad ülekohtu kammitsais» (Rm 1:18), ent Jumala õiglase viha esmaseks eesmärgiks ei ole mitte karistada ega hävitada, vaid inimest meeleparandusele juhtida, teda patust lahti ütlema ja Jumala poole pöörduma panna.

Paulus ei kasuta sõna μετάνοια – «meeleparandus» – kuigi sageli, Rooma kirjas ainult selles ühes kohas. See ei tähenda, et patust pöördumise ning meele ja südame poolest täiesti uueks saamine oleks Pauluse jaoks midagi võõrast – tema fookus on lihtsalt

[9] Vt vastavat keelelist märkust.

võimalikult vähe sellel, mida võiks kasvõi kaudselt pidada meie endi teoks ja teeneks, ning võimalikult palju kõigel sellel, mida on oma armus teinud meie heaks Jumal. Pealegi ei ole meeleparanduski viimselt mitte inimese, vaid Jumala tegu, kes juhib (või koguni *ajab*, nagu seisab 1968. aasta piiblitõlkes) meid meeleparandusele.

Jumal juhib inimest meeleparandusele oma helduse, sallivuse ja pikameelsusega. «Sallivust» ei tohi siin mingil juhul mõista patu sallimisena, vaid pigem patu tagajärgede ja karistuse pausile panemisena selleks, et anda patustanule võimalus oma teo kurjust mõista ja kahetseda ning kõigest ülekohtust otsustavalt lahti ütelda. Kui inimene seda ei tee, siis tuleb karistus kindlasti, ent praegu veel on Jumal «pikameelne, sest Ta ei taha, et keegi hukkuks, vaid et kõik jõuaksid meeleparandusele» (2Pt 3:9).

Paraku ei mõista või ei taha mitte kõik inimesed Jumala heldust hinnata ega Tema kutset meeleparandusele tõsiselt võtta, vaid talletavad endale «viha oma kanguse ja pöördumata südamega Jumala viha ja õiglase kohtumõistmise ilmumise päevaks, kes tasub igaühele tema tegude järgi» (Rm 2:5j). «Kangust» tuleb siin mõista kangekaelse oma õigusele kindel olemisena, ning pöördumata südame all peab Paulus silmas kahetsuseta, meeleparandusvalmiduseta (αμετανόητη) südant, mida patu pärast tuntava meelehärmi asemel täidab hoopis eneseõigus.

Taoline inimene on «isemeelne» – isekas, ennast teistest tähtsamaks pidav ja neist ettepoole asetav, pidevalt oma mina ja oma arvatava õiguse ümber keerlev (vt vastavat keelelist märkust ühes joonealuse märkusega). Luther väljendab sedasama tõenäoliselt pühalt Augustinuselt laenatud võrdpildiga pärispatu tõttu sügavalt «iseendasse keerdunud» inimloomusest: *Natura nostra vitio primi peccati tam profunda est in se ipsam incurva.*[10] Sellise, tõele sõnakuulmatu, ent ülekohtule kuuleka, tõde «ülekohtu kammitsais» hoidva (Rm 1:18) inimese osaks, tasuks, mis talle välja makstakse, ei ole muud kui viha ja raev – lausa surmav raev –, ahistus ja kitsikus.

See on patu palk, mille osaliseks saavad kõik, kes teevad kurja, olgu nende päritolu milline tahes – ainus «eelis», millele võivad loota need, «kelle päralt on lapseõigus ja kirkus ja lepingud ja seadustik ja jumalateenistus ja tõotused, kelle päralt on esiisad ja kelle seast Kristus on ihu poolest» (Rm 9:4j), on see, et nad astuvad Jumala kohtu ette esimesena, kuna «igaühelt, kellele on antud palju, nõutakse palju, ja kelle hoolde on jäetud palju, sellelt küsitakse veel rohkem» (Lk 12:48). See ei tähenda, et paganad – «kreeklased», nagu ütleb Paulus – võiksid ennast kindlana tunda ning käsi hõõrudes pealt vaadata, kuidas juutide üle kohut mõistetakse: «Jumala juures pole erapoolikust. Kes teevad pattu Seaduseta, need ka hukkuvad Seaduseta, kes teevad pattu Seaduse all, neile mõistetakse kohut Seaduse järgi.» (Rm 2:11j)

---

[10] Anfänge reformätorischer Bibelauslegung. Herausgegeben von Johannes Ficker. Erster Band. Luthers Vorlesung über den Römerbrief 1515/1516. Zweiter Teil: Die Scholien. Leipzig 1908. S. 136.

Muidugi ei ole Jumal ülekohtune, vaid kui päriselt oleksidki olemas need, kes «püsiva heategemise kaudu taotlevad kirkust ja au ja kadumatust» (Rm 2:7), siis nende päralt oleksid ilma ühegi kahtluseta «kirkus, au ja rahu» (Rm 2:20), kadumatus ja igavene elu. Ainult et paraku selliseid inimesi ei ole, vaid «nagu üheainsa inimese kaudu on patt tulnud maailma ja patu kaudu surm, nõnda on ka surm tunginud kõikidesse inimestesse, kuna kõik on pattu teinud» (Rm 5:12). Inimesed teevad lakkamatult täpselt vastupidist sellele, mida nad Jumala tahtmise ja tarkuse kohaselt tegema peaksid: «Väites endid targad olevat, on nad läinud rumalaks ja on kadumatu Jumala kirkuse vahetanud kaduva inimese ja lindude ja neljajalgsete ja roomajate kujutistega. Seepärast ongi Jumal andnud nemad nende südame himudes rüvedusse, et nad oma ihu ise häbistaksid.» (Rm 1:22–24)

> See ei tähenda, et Jumal ei hindaks õiglaselt häid tegusid, mida inimesed – oma rikutud loomusest hoolimata – ikkagi teevad; samamoodi nagu see, et oleme päästetud üksnes armust usu läbi, ei ole vastuolus täiesti selge piibelliku tõega, et Jumal tasub usklikele nende headuse ja ustavuse. Päästetud saamine ja hingeõndsus on lihtsalt midagi muud kui õiglane tasu heade tegude ja Jumalale meelepärase elu eest:
>
> «Me õpetame, et ustavate inimeste tegudele on lubatud ja tõotatud tasu. Me õpetame, et heade tegudega ei teenita ära mitte pattude andeksandmist, armu või õigeksmõistmist (sest need me saame üksnes usu läbi), vaid muud tasu, kas ihulikku või vaimset, selles elus ja pärast seda elu, sest Paulus ütleb: «Kumbki saab oma eri palga oma vaevanägemise järgi.» Järelikult tuleneb erinev tasu erinevast tööst. Aga pattude andeksandmine on sarnane ja võrdne kõigile, nii nagu ka Kristus on üks, ja Ta pakub armu kõigile, kes usuvad, et neile on Kristuse pärast patud andeks antud. Seega toimub pattude andeksandmine ja õigeksmõistmine üksnes usu läbi, mitte ühegi teo pärast, samuti kui süümepiinade puhul on kindel see, et ühtki meie tegu ei saa seada vastu Jumala vihale, nagu Paulus selgelt ütleb: «Et me nüüd oleme saanud õigeks usust, siis on meil rahu Jumalaga meie Issanda Jeesuse Kristuse kaudu, kelle kaudu me oleme usus saanud ligipääsu.»» (Augsburgi usutunnistuse apoloogia IV)

«Jumala juures pole erapoolikust» (Rm 2:11) – see on Pauluse sõnum Rooma kristlastele, kelle seas valitsesid pinged nende erineva sünnipära tõttu. Mõlemad, nii Kristusesse uskuma hakanud juudid kui endised paganad, võisid suhtuda oma teist päritolu kaaskristlastesse kas teatava võõristusega või üleolekutundega. Paulus manitseb nii ühtesid kui teisi – nii oma õiguses veendunud juute, kes Seaduse üle kiideldes häbistavad Jumalat Seadusest üleastumisega (Rm 2:23), kui metsõlipuu okstena Iisraeli väärisõlipuusse poogitud paganaid, kellel pole samuti millegagi hoobelda, sest nad olid olnud Jumalale sõnakuulmatud ning nende peale on halastatud muuhulgas selleks, et seeläbi juhtida pöördumisele ja pääsemisele ka sõnakuulmatuid juute (Rm 11:30–32).

Mitte kellelgi ei ole põhjust ei omaenda arvatava õiguse üle kiidelda ega teiste – «nende patuste» – üle kohut mõista. Kohtumõistmine kuulub üksnes Jumalale, ning meie ainus kiitlemine olgu kiitlemine «lootusest Jumalalt saadavale kirkusele… meie Issanda Jeesuse Kristuse läbi, kelle kaudu me oleme nüüd saanud lepituse» (Rm 5:2.11).

Jutluseks

Nelipühale järgneva viienda pühapäeva teemaks on EELK Kirikukäsiraamatu järgi «Halastage». Teemat sissejuhatav tekst on järgmine: «Inimese asi ei ole oma ligimest hukka mõista, sest üksnes Jumalal on õigus kohut mõista. Meid kutsutakse üksteisele andestama ning edendama õiglust ja headust. Me kuulume patuste inimeste kirikusse, kes elab Jumala andeksandmisest.»

EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on teise lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (2Sm 12:1–10.13) prohvet Naatani süüdistuskõne Batsebaga abielu rikkunud ja Batseba mehe Uurija surma saata käskinud Taaveti vastu. Lugemine ei lõpe aga mitte Taaveti süüdi- ja hukka mõistmisega, vaid armukuulutusega: «Issand on juba su patu sulle andeks andnud. Sa ei sure.»

Kuna teise lugemisaasta Evangeeliumiks (Jh 8:2–11) on abielurikkumiselt tabatud naise lugu, mille kõige tuntumaks ja kirikuvõõrastegi inimeste seas populaarsemaks osaks on Jeesuse sõnad «Kes teie seast ei ole pattu teinud, visaku teda esimesena kiviga!», ning ka Epistel algab sõnadega «Seepärast, oh kohut mõistev inimene, ole sa kes tahes: sa ei saa ennast vabandada, sest milles sa teise üle kohut mõistad, selles mõistad sa süüdi iseenese! Sina, kes sa mõistad kohut, teed ju sedasama!», võib jääda mulje, nagu oleks pühapäeva kesksekseks sõnumiks «Ära mõista kohut, sest sa ise oled samasugune!»

Kuigi sellegi puhul on tegemist äärmiselt olulise ja igal ajal aktuaalse meeldetuletusega, tuleks fookus seada siiski mujale. Abielurikkumiselt tabatud naise loos on vaieldamatult selge, et too naine oli abielu rikkunud ja seeläbi pattu teinud. Jeesus ütleb talle teda ära saates: «Mine, ja nüüdsest peale ära enam tee pattu!» Ka apostel Pauluse taotluseks ei ole pattu relativiseerida, vaid rõhutada, et kui inimene ei kahetse ja ei paranda meelt, siis tabab teda Jumala viha, sõltumata sellest, mida keegi endast ise arvab.

Vana Testamendi lugemise keskmes on Taaveti taevani kisendavad patud, mille eest ta vääriks vähemalt kahekordset surmaotsust – ning Jumala arm ja andeksandmine, mida ei ole võimalik ära teenida, vaid mille Jumal kingib neile, kes oma pattu tundes ja tunnistades ennast täielikult Tema kätte usaldavad, hoolimata sellest, kas ja kuidas Jumal neid karistada otsustab.

«Jumala juures pole erapoolikust,» ütleb apostel Paulus, ja Jeesus teeb kõigile – mitte ainult Teda kiusama tulnud kirjatundjatele ja variseridele, vaid tõepoolest meile kõigile – äärmise teravusega selgeks, et me kõik olemegi patused ja väärt kividega surnuks viskamist, olgu abielurikkumise või ükskõik millise muu patu pärast, kuna viimselt kujutab iga patt endast truuduse murdmist Jumalale, meie taevasele peigmehele. «Kes teevad pattu Seaduseta, need ka hukkuvad Seaduseta, kes teevad pattu Seaduse all, neile mõistetakse kohut Seaduse järgi.» (Rm 2:11j)

Epistlile jutlustades võiks rõhutada patu radikaalsust ja totaalsust – seda, et tõepoolest ei ole mitte ühtegi tõeliselt õiget peale Jumala, vaid «kõik on pattu teinud ja ilma jäänud Jumala kirkusest» (Rm 3:23). Jumal teab seda kõige paremini ja Tema õiglane viha ei ole pelgalt moraliseeriv kujund, vaid ähvardab reaalselt kõiki, kes on tõe asemel andnud ülekohtule ning Jumala austamise asemel Teda oma eluviisiga teotavad. Ometi ei ole Jumal meid hüljanud, vaid juhib või lausa ajab meid oma leebuse, kannatlikkuse ja pika meele pärast meelt parandama.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidena:

1. Pühapäeva kirjalugemised viitavad meile kõigile omasele kalduvusele kaasinimeste üle kohut mõista – veelgi enam, neid teinekord lausa mõnuga hukka mõista. Kõik need pühakirjalugemised tuletavad meile ka ülima selgusega meelde, et teiste üle kohut pidades ja neid hukka mõistes langetame tegelikult sama otsuse ka iseenda kohta, isegi kui me ei ole valmis seda endale tunnistama ega leia endas niigi palju julgust ja ausust, kui oli neil, kes Jeesuse ja abielurikkumiselt tabatud naise juurest vaikselt lahkusid, pärast seda, kui Jeesus oli käskinud visata esimese kivi sellel, kes on ilma patuta. Kui pilgud või sõnad suudaksid tappa, öeldakse vahel… Kui palju taolisi mõttelisi kive oleme meie oma ligimeste poole lendu saatnud?
2. See, et Pühakiri keelab meil kohut mõista, ei tähenda, et patusse ja ülekohtusse võiks kuidagi kergesti suhtuda. Vastupidi, apostel Paulus, kes manitseb meid ligimese üle mitte kohut mõistma, kirjeldab langenud inimkonna kõlbelist olukorda vägagi mustades värvides, võttes oma hinnangu Rooma kirja kolmandas peatükis kokku psalmisõnadega: «Ei ole õiget, ei ühtainsatki, ei ole mõistjat, ei ole Jumala otsijat. Nad kõik on kaldunud kõrvale, üheskoos kõlbmatuks muutunud, ei ole, kes teeb head, ei ühtainsatki.» (Rm 3:10–12) Meil ei ole mitte millegagi kiidelda – vähemalt Jumala ees mitte.
3. See ei tähenda, et Paulus oleks lootusetult pessimistlik. Vastupidi, meie langenud loomuse ja maailma tegelikkust kirjeldades toetub Paulus rõõmsa kindlusega evangeeliumile Jeesusest Kristusest, heale sõnumile, mis on «Jumala vägi päästeks igaühele, kes usub» (Rm 1:16). Paulus näeb isegi Jumala õiglases vihas ja karistuses rõõmusõnumit, kuna ta teab, et Jumal ei ole meid hüljanud, vaid juhib meid oma leebuses, kannatlikkuses ja pikameelsuses meeleparandusele, et meie osaks ei jääks mitte surmav raev, vaid kirkus, au ja rahu, kadumatus ja igavene elu. Jumal ei ole erapoolik, Ta armastab kõiki ühtviisi, ja oma armastuses tahab Ta meile meie patu tõttu osaks saada ähvardava hävingu asendada taevase õnne ja rõõmuga.